

SIKIYÖNETİM

BÜTÜN OYUNLARI 4

3. BASKI
ÇEVİRİ: AYBERK ERKAY

can
modern

ALBERT CAMUS
SIKIYÖNETİM
ÜÇ BÖLÜMLÜK GÖSTERİ
BÜTÜN OYUNLARI 4

Can Modern

Sıkıyönetim, Albert Camus

Fransızca aslından çeviren: Ayberk Erkay

L'État de siège

© 1948, Éditions Gallimard, Paris

© 2015, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2015

3. basım: Şubat 2021, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Emrah Serdan

Editör: Ayça Sezen

Düzeltili: Burçak Başpınar, Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-2417-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah., Eski Büyükdere Cad., İz Plaza, No: 9/25, Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750724176

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ALBERT CAMUS
SİKİYÖNETİM
ÜÇ BÖLÜMLÜK GÖSTERİ
BÜTÜN OYUNLARI 4

1957 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Fransızca aslından çeviren

Ayberk Erkey

Albert Camus'nün Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Yabancı, 1981

Mutlu Ölüm, 1991

Tersi ve Yüzü, 1992

Yolculuk Günlükleri, 1993

İlk Adam, 1994

Yaz, 1994

Başkaldıran İnsan, 1995

Düğün / Bir Alman Dosta Mektuplar, 1995

Sürgün ve Krallık, 1996

Sisifos Söyleni, 1997

Veba, 1997

Düşüş, 1997

Asturya'da İsyan / Bütün Oyunları 1, 2015

Caligula / Bütün Oyunları 2, 2015

Yanlışlık / Bütün Oyunları 3, 2015

Adiller / Bütün Oyunları 5, 2015

ALBERT CAMUS, 1913'te Cezayir'de dünyaya geldi. Cezayir Üniversitesi'nde sürdürdüğü felsefe öğrenimini sağlık nedenleriyle yarıda bıraktı. 1938'de Paris'e gitti, ilk yapıtları *Tersi ve Yüzü* ve *Düğün* bu dönemde yayımlandı. Edebiyat dünyasına asıl girişini, 1942'de yayımlanan *Yabancı* adlı romanı ve *Sisifos Söyleni* başlıklı felsefi denemesi belirledi. Birbirini tamamlayan bu iki yapıtta, varoluşçu izler taşıyan "saçma" felsefesini geliştirdi. *Başkaldıran İnsan*, *Yaz*, *Sürgün* ve *Krallık* isimli eserleriyle hem edebiyat hem de düşünce alanlarında yetkinliğini kanıtladı. *Mutlu Ölüm* ve *İlk Adam* adlı romanları ölümünden sonra yayımlandı. 1957'de Nobel Edebiyat Ödülü'ne değer görülen ve bugün XX. yüzyıl edebiyat ve düşünce dünyasının en önemli isimlerinden biri kabul edilen Camus, 1960'ta bir trafik kazasında yaşamını yitirdi.

AYBERK ERKAY, Fransız edebiyatı, çağdaş felsefe ve tiyatro kuramları eğitimi aldıktan sonra akademik ve yazınsal çalışmalarını bu alanlarda sürdürdü. Farklı Batı dillerinden çok sayıda edebî eseri dilimize kazandırdı. Arthur Rimbaud, Stendhal, Stéphane Mallarmé, Guillaume Apollinaire, William Blake, Tristan Tzara, Antonin Artaud, Boris Vian, Georges Bataille, Louis-Ferdinand Céline, Bernard-Marie Koltès gibi Batı edebiyatının farklı türlerinde öncülük etmiş isimlerden yaptığı tercümelerin yanı sıra kıyıda kalmış metinler üzerine yaptığı araştırmalar, yazınsal çalışmalar ve incelemelerle alana katkıda bulundu.

Jean-Louis Barrault'ya

Okura

1941 yılında, Barrault'nun aklına, daha önceleri Antonin Artaud'nun da kafasını kurcalamış bulunan veba mitini konu alan bir gösteri sahnelemek fikri gelmişti. Bunu takip eden yıllarda, Daniel Defoe'nun kıymetli eseri *Veba Yılı Güncesi*'ni sahneye uyarlamayı daha akla yatkın buldu ve buna dair bir taslak kaleme aldı.

Benim de aynı konu hakkında bir roman yazmakta olduğumu öğrendiğinde, bana bu taslağa uygun diyaloglar kaleme almam teklifinde bulundu. Benimse konuyla ilgili farklı düşüncelerim vardı ve Daniel Defoe'yu bir kenara bırakıp Barrault'nun ilk tasarısı üzerinde çalışmayı tercih ediyordum.

Aslında mesele, 1948 yılı seyircisinin kolayca bağlantı kurabileceği bir mit tasavvur etmekten ibaretti. Sıkıyönetim bu teşebbüsün ürünüdür ve kayda değer olduğunu düşünmek gibi bir zaaf içersindeyim.

Belirtmek isterim ki:

1. Söylenenlere karşın, *Sıkıyönetim*, yazmış olduğum romanın kesinlikle bir uyarlaması değildir.

2. Geleneksel yapıya sahip bir oyun olmayıp lirik monologdan kolektif tiyatroya, sözsüz oyundan kaba güldürüye, farstan koroya, dramatik ifadenin bütün formlarını kaynaştırmaya heves eden bir gösteridir.

3. Bütün metni bizzat kaleme almış olsam da, hakça olanı, Barrault'nun adının, adımın yanına eklenmesi olacaktı. Fakat saygı duyduğum bazı nedenlerden ötürü bu dileğim gerçekleşemedi. Bununla birlikte açıkça dile getirmek isterim ki,

bu metni yazmış olmakla elimden gelen, yalnızca Jean-Louis
Barrault'ya tercümanlık etmiş olmaktan ibarettir.

20 Kasım 1948
ALBERT CAMUS

Kiřiler

VEBA
SEKRETER
DIEGO
NADA
VICTORIA
VALİ
BAŐKADI
YARGIÇ
YARGICIN KARISI
YARGICIN KIZI

ŞEHRİN KADINLARI
ŞEHRİN ERKEKLERİ

MUHAFIZLAR

CESETLERİN EŐLİKÇİSİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Prolog

Siren sesini andıran motiflerle bezenmiş giriş müziği.

Perde kalkar. Sahne tümüyle karanlıktır.

Giriş müziği sona erer fakat siren sesleri uğuldamaya devam eder.

Sahnenin sağında aniden beliren bir kuyrukluyıldız ağır ağır sahenin soluna doğru kayar.

Kuyrukluyıldızın ışığı, gölge oyununda olduğu gibi, surlarla çevrili bir İspanyol şehrini ve sırtları seyirciye dönük, başları yukarıdan geçen kuyrukluyıldıza çevrilmiş vaziyette kıpırdamadan duran çok sayıda insan silüetini görünür kılar. Saat öğlen dördü vurur. Mırıltı şeklinde duyulan konuşmalar tam anlaşılmamaktadır.

- Dünyanın sonu geldi!
- İnanma beyim!
- Ne ederiz geldiyse...
- Dünyadan bize ne! İspanya'mız yaşayacak ilelebet!
- Dünyanın sonudur İspanya'nın sonu!
- Diz çökün, diz çökün!
- Kıyametin yıldızıdır bu gökten kayan!
- İspanya'mıza gücü yetmez! Çok yaşa İspanya!

İki ya da üç kişi başlarını seyircilere doğru çevirir. Bir ya da iki kişi tereddüt içinde, çekingen hareketlerle yer değiştirir, hemen sonra yeniden mum gibi durur, kıpırdamazlar. Uğuldayan sesler giderek yaklaşır, yoğunlaşır, tizleşir ve manidar, tehditkâr bir müziğe dönüşür. Bu sırada, kuyruklu yıldız alabildiğince büyümektedir. Aniden duyulan bir kadın çığlığı, müziği bıçak gibi keser, kuyruklu yıldız önceki boyutuna dönerek küçülür. Bir kadın soluk soluğa kaçar. Sahneye kargaşa hâkim olur. Konuşmalar tam anlamıyla olmasa da daha anlaşılır hale gelmişlerdir.

- Savaş alameti bu!
- Öyle beyim öyle!
- Alakası yok!
- Hiç belli olmaz!
- Boş laf alay! Sıcaktandır.
- Cádiz sıcağı malum.
- Yeter!
- Kötü çınlıyor ama!
- Sağır olacağız!
- Şehre lanet çöktü!
- Vah Cádiz vah! Lanetlendin eyvah!
- Susun artık! Susun!

Gözler yeniden kuyruklu yıldızla çevrilir; jandarma subayının sesi belirgin şekilde duyulur.

SUBAY

Herkes evine, dağılın bakayım! Göreceğinizi gördünüz, gösteri bitti! Yok yere neyin tantanası bu! Anca gürültü şamata! Bilinsin ki Cádiz'dir burası, Cádiz kalacaktır.

BİR SES

Alamet bu alamet! Bir sebebi var muhakkak!

BİR SES

Ey yüce Tanrım, ey zalim Tanrım!

BİR SES

Savaş kapıda, bu onun alameti!

BİR SES

Be ahmaklar! İnanılır mı bu devirde alamete! Şu kafayı taşımıyoruz boşuna!

BİR SES

Anca başa bela o kafa! Domuz kafa bizim kafa, domuzun da sonu malumdur, mezbaha!

SUBAY

Dönün evinize! Harp bizim işimiz, size ne oluyor bakayım!

NADA

Canımıza minnet aman! Keşke derim anca! Subay yatağında ölür, biz kılıcın ucunda!

BİR SES

Hah buyurun, Nada gelmiş Nada! Hoş geldin âlemin çatlağı!

BİR SES

Sen bilirsin Nada, neyin nesidir bu alamet?

NADA

(*Sakattır.*) Ben bilir söylerim de siz beğenmezsiniz! Güller geçersiniz anca. Öğrenciye sorun öğrenin, doktor çıkacak yakında. Siz onunla dertleşin, ben şişemle!

Şişeyi kafasına diker.

BİR SES

Diego sen söyle! Neyin alameti bu?

DIEGO

Aldırmayın neyse nedir. Yürekli olun, her şeyin başı cesarettir.

BİR SES

Jandarma subayına sorun, neymiş işin aslı?

SUBAY

Kanaatimizce asayiş bozmaktır yaptığınız.

NADA

Bunlara güzel hayat! Anca bak asayiş sağlamaya!

DIEGO

Bakın, gene başlıyor...

BİR SES

Ey yüce Tanrım, ey zalim Tanrım!

Uğultu yeniden başlar. Kuyruklu yıldız ikinci defa geçer.

- Yeter artık yeter!
- Bitsin bu çile!
- Ah Cádiz ah!
- Ne melun uğultu!
- Kara lanet...
- Çöktü şehre...
- Susun artık! Susun!

Saat beşi vurur. Kuyruklu yıldız gözden kaybolur. Gün ağarır.

NADA

(*Bir köşe taşına tünemiş, müstehzi*) Hoş bulduk ey ahali! Huzurunuzda bendeniz, bilgisiyle görgüsüyle bu şehrin nuru, şu dünyadan geçmiş ayyaş olmuş, ünden şandan geçmiş zurna olmuş lakin keyfince hor görmekten vazgeçmemiş, tefe konmuş Nada! Göğümüze misafir şu havai fişeğin ardından, karar verdim sizlere bir ikazda bulunmaya. Hem de bedavaya! Ey ahali, bilin ki vakit geldi ve bilin ki vakit yaklaştıkça, vakit gelip çatmakta!

Sakın ola sanmayın başımıza yeni geldi bu bela, nice dir başımızdaydı lakin farkına varacak bir sarhoş çıkmıyordu meydana. Sorarım peki nedir bu başımıza gelen? Eh bunu da bulmak sizlere düşer, ey akil insanlar! Benim fikrim ezelden bellidir, bildiğimden dönmekse yazmaz kitabımda: Hayat dediğin ölümdür, ölüm dediğin hayat; insan evladı bir odundur ateşi harlayacak. Kulak verin sözüme, başınız büyük belada ey insanlar! Şu geçen kuyruklu yıldız kötüyeye alamettir, uyarının âlâsıdır alayınıza!

Bilirim inanan yoktur sözüme. Siz de bilin ki insanınız şaşardım. Siz ki yediniz mi üç öğün afiyetle, siz ki çalıştınız mı sekiz saat, siz ki para koydunuz mu cebine iki hatunun sanırsınız her şey yolunda. Heyhat efendiler, yolunda değil hiçbir şey, asıl sizi getirmişler yola! Dizi mişler sıraya ip gibi mağrur mu mağrur suratlar, yürüyün bakalım tıpış tıpış faciaya! Benden bu kadar ey dostlar, diyeceğimi dedim, uyarımı yaptım, bundan böyle içim rahattır! Gerisini dert etmeyin, hiç zahmete girmeyin, yukarıdaki görececek sizin hesabı. Gerçi malum ya ben gene söyleyeyim, pek de gıcıktır tabiatı!

YARGIÇ CASADO

Kutsala küfretme Nada. Tanrı'nın adını diline doladın nice dir, çizmeyi aşıyorsun artık.

**DIEGO: SUSMAK HAKSIZLIK KARŞISINDA, KAYBETMEK DEMEKTİR
ZEYTİN EKMEĞİ VE YAŞAMA HAKKINI! EKMEĞİNİZE SAHİP ÇIKMAK
İÇİN DAHİ YENMEYE MECBURSUNUZ BUGÜN KORKUNUZU! UYAN EY
İSPANYA, UYAN ARTIK!**

Cádiz şehri kaderini tayin ediyor. Korku ve zulümle vücut bulmuş veba şehrin kapılarına dayanmışken, Cádiz halkı bir seçim yapmak zorunda: Korkuya, baskıya karşı isyan etmek ya da kadere, iktidara boyun eğmek.

Albert Camus'nün 1948 yılında, **Veba** romanından bir yıl sonra kaleme aldığı **Sıkıyönetim**, imgesel kurgusu, şiirsel dili, gerçeküstü evreniyle Camus edebiyatında ayrı bir yere sahiptir. Veba, Camus'nün sahnesinde, Cádiz şehrine egemen olmak isteyen bir zorba, insanların korkularından istifade etmeye çalışan bir fırsatçı olarak karşımıza çıkar. Eski mutlu günlerini geride bırakan Cádiz halkı, İkinci Dünya Savaşı'nın zulmünü, çaresizliğini ve çürümüşlüğünü tecrübe edecektir. Korkularıyla yüzleşmeyi, ahlaki değerlerini ve inançlarını sorgulamayı tercih eden Cádiz'li Diego, kimi zaman insani zaaflarına, öfkesine ve umutsuzluğuna teslim olsa da, insana duyduğu aşk uğruna mutlak başkaldırıdan vazgeçmeyecek, vebaya ve ölüme karşı bir halk isyanı başlatacaktır. Vebanın kurduğu sıkıyönetim düzeni, Cádiz halkının korkularıyla beslenerek giderek kuvvet kazanırken, vebayı şehirden uzaklaştıracak rüzgâr, esmek için insanların yüreğinde korkunun dinmesini beklemektedir.

Albert Camus'nün bütün oyunları Can Yayınları'nda.

